

Høringssvar fra Fri Bokhandel BA

Rapportene Utredning om litteratur- og språkpolitiske virkemidler og
Til bokas pris

13. april 2012

Skrevet av: Helén Foss - dagligleder Fri Bokhandel BA

Hørings svar fra Fri Bokhandel BA

Rapportene Utredning om litteratur- og språkpolitiske virkemidler og Til bokas pris

Oppsummering

Vi ser oss enige i innholdet til Oslo Economics rapport, som konstaterer at måloppnåelsen til de litteratur- og språkpolitiske virkemidlene er styrket i perioden fra 2005 til i dag. Likeså støtter vi konklusjonen i rapporten Til bokas pris. Begge rapportene trekker frem betydningen av bokhandleren som formidler og betydningen av nærhet til markedet. I tillegg til å være medlem hos oss, er de fleste av våre andelseiere også medlem i Den norske Bokhandlerforening. Denne foreningen svarer også på høringen, og det er naturlig at vi støtter oppom uttalelsene deres.

Om oss

Fri Bokhandel BA er en sammenslutning av uavhengige bokhandlere, våre medlemmer finnes over hele landet og omsetter for fra 2-10 mill. Vi har en samlet omsetning på ca 420 mill. Fri bokhandels medlemmer holder til på små steder der kjedebutikkene ikke ser lønnsomhet i å drive butikk. Marginene er små, og butikkene drives ofte av ildsjeler som finner glede i å formidle litteratur, og råder/veileder kundene sine til å finne boken nettopp for dem. Medlemmene våre fungerer ofte som kulturelle knutepunkt og samarbeider med lokale lag, organisasjoner om ulike arrangementer. I tillegg til egne aktiviteter er det mange som deltar på Bokhandlerforeningens kampanjer som f.eks Mammut og Leselyst. Bokhandlerforeningen har tall som viser at 90 % av alle nordmenn leste én eller flere bøker i fjor, og 94 % av befolkningen opplever at de bor innen akseptabel reise vei til en bokhandel. Vårt nettverk, gjør litteraturen tilgjengelig over det ganske land - lik og god tilgang til bøker for alle. Er boka ikke på lager, bestilles den til kunden, og er på plass etter kun få dager. Til tross for en betydelig nedgang i medlemsmassen, har vi tro på at bl.a fastprisen som virkemiddel er med på å opprettholde vårt nettverk av bokhandlere rundt om i landet.

Noen fakta:

- Medlemsantall ved utgangen av 2005 var 108 andelseiere med til sammen 146 utsalgssteder. I utgangen av 2011 var tallene hhv 84 og 108.
- Vi har pr i dag 104 utsalgssteder. 68 av disse enhetene har kvinnelige ledere, mens 41 er ledet av menn. I fire av butikkene er det både en mann og en kvinne som er leder.
- 124 kommuner har kun én bokhandel, og i snitt bor det 7110 mennesker i disse kommunene. Av de 124 kommunene med kun én bokhandel, har vi 50 medlemmer/butikker. I snitt bor det ca 5400 innbyggere i kommunene der vi er representert.

Lokallitteratur – en spesialitet

Det er en stor produksjon av lokallitteratur over hele landet. De fleste av disse titlene gis ikke ut av de tradisjonelle forlagene, men av enkelt personer eller småforlag rundt om i landet. Rosendal Bokhandel alene har ca 60 titler i denne kategorien – altså bøker som på ulikt vis omhandler Rosendal området. Slik er det for svært mange av våre medlemmer, de støtter opp om lokale utgivelser og lokale forfattere, og er et eksponeringsvindu for disse titlene. Vår ekspertise på dette området skal vi utnytte – mer om dette under avsnittet ”Å møte nye tider”.

Hva er kulturformidling? 3 eksempler

Våre medlemmer er ikke like godt organisert som kjedebutikkene, de fleste har ikke butikkdata slik at ulike rapporter på salgstall og statistikk ikke er mulig å kjøre ut. I et samfunn der kun tall og fakta gir klar tale, velger vi likevel å ta med tre eksempler på hva en lokal bokhandel bidrar med i sitt nærmiljø. Eksemplene nedenfor er svar på spørsmålet: Hva har dere gjort/hatt av arrangementer i butikken i 2011:

Vi organiserer 2 lesesirkler

Den andre torsdagen i hver måned har vi bokkveld med ca. 14 medlemmer

17. og 23.november hadde vi forfatterbesøk

Vi har lesestund med barnehagebarn én gang i måneden

I 2011 hadde vi 2 bok presentasjoner på høsten hvor jeg forteller/leser fra nye bøker, for 2012 skal vi ha 2 på våren og 2 - 3 på høsten

2 ganger pr. måned sender jeg ut boktips på mail til en fast kundebase på ca.100 medlemmer, og jeg har fast spalte i lokalavisa annenhver uke.

Jeg bruker også facebook for å presentere nye bøker

Etter hvert har vi også fått en ganske stor medlemsmasse i bokhandelens bokklubb

Vi har hatt boksalg på noen av historielagets bokkvelder og utstilling på Telemarksbiblioteket.

Vi har også kurs i scrap/kort fortrinnsvis på høsten

I oktober er vi med på oktoberfestival og har bokstand ute

Jorunn, Lunde Bok og Papir - Telemark

I 2011 har me vore med på ei rekke arrangement.

20. aug: Skulestart på Kvitesund Vidaregåande Skule. Ein privatskule som me har bokleveringa til. Ligg 3 km frå sentrum i Kviteseid og på opningsdagen for skulen så tar me med oss ein del skulemateriell, skrivebøker og anna som ein elev kan trenge og lagar ein slags bokhandel på skulen.

16-18. sept.: Litteraturdagane i Vinje. Kvart år reiser me til Vinje og sel bøker av aktuelle forfattarar som er på litteraturdagane. Me selde bøker av Helga Flatland, Gaute Heivoll, Lars Amund Vaage og Ingrid Storholmen. Me har eit godt samarbeid med arrangørane og eg føler dei set pris på at me kjem.

24. nov.: Tokke Bibliotek. Dei siste åra har me hatt ein ettermiddag/kveld på biblioteket på Dalen, Tokke. Der er det vanlegvis eit forfattarbesøk. I 2010 hadde me med oss Bodil Nordjore, mens i 2011 var det Tom Brenne som har gjeve ut boka Norske julehefter – De litterære juleheftene fra 1880 til i dag.

26-27. nov.: Jolemarknad på dyrskuplassen i Seljord. I 2010 hadde me boksignering saman med Bodil Nordjore og i 2011 hadde me Helga Flatland på besøk. Begge åra har vore godt besøkt og forfattarane har vore veldig fornøgde. Vedlagt bilde der Helga signerer bøker.

3-4. des.: Jolemarknad på Telemarkstunet i Rauland. Ei tradisjon som me har vore med på i mange år. Me fyller opp bilen med masse god litteratur og tilbyr bøker til store og små desse 2 dagane. Nokre år er me der over fleire helger, men i fjor vart det berre ei helg.

I 2011 hadde me med oss Gunnar Myklebust som har skrive om Joachim H. Rønneberg, "Tungtvannssabotøren". Tidligare år toppa seg vel den gongen med hadde besøk av Gunnar Sønsteby.

Sveinung, Kviteseid Bok og Papir - Telemark

I fler år har vi hatt lesering med et medlemstall på 50 – 60 stk.

De anbefaler og forteller om bøkene de har lest til oss i bokhandelen og til hverandre.

15. sept.2011 startet vi på nytt igjen, og da inviterte vi alle medlemmene til bokhandelen hvor vi gav tilbakemelding, anbefalte, gikk gjennom 2011 bøkene som ble lagt inn i ny lesering, og hadde litt høytlesing. Dette er noe vi vil gjennomføre 3 ganger i året.

31.oktober var Oddgeir Bruaset og signerte sin bok . “ Det veglause folket i Rogaland “ Mye besøk og godt salg, og de som ville kunne få kaffe/te og noe å putte i munnen mens de pratet med forfatteren.

Ellers er vi jo en komite som hele året gjennom arbeider med bLEST – litteraturfesten som vi har i november hvert år. Det er et samarbeid mellom skoler, barnehager, kulturhus, omsorgsboliger, bokhandel og noen andre. Ellers leser vi, diskuterer, gir anbefalinger og prøver å inspirere kunder til å finne akkurat den boka som de helst vil ha.

I vår en gang var jeg på hagelaget og viste frem hagebøker, på forsommeren var det bokanbefalinger for bondekvinnelaget

I høst var jeg på sanitetsforeningen sitt møte og anbefalte høstens bøker og gav gavetips.

Judith, Aksdal Bok og Papir- Rogaland

Utfordringer i en fripris situasjon

Hittil har vi hatt en avtale mellom staten og bokbransjen, der bransjen har fått spesielle ordninger og til gjengjeld tatt et viktig samfunnsansvar i form av formidling av norsk litteratur – lik og rik tilgang til alle i Norge. Begge rapportene bekrefter at bransjen har tatt oppgaven alvorlig, og at de ulike virkemidlene er kommet landets befolkning til gode, slik tanken var. Bokhandelen generelt har hatt ansvar for å bringe et mangfold av kvalitetslitteratur ut til folket, og våre medlemmer har vært en del av dette gjennom de ulike abonnementsordningene til Bokhandlerforeningen - vi har bidratt til å opprettholde leseglede ute i distriktene. Ref. avsnitt om kulturformidling. Den svenske litteraturutredningen bekrefter betydningen til den fysiske bokhandelen. At bøker er synlige der folk ferdes har stor betydning for lesingen generelt. Nettbokhandelen fungerer spesielt godt for kunden som allerede vet hva han søker.

Vi tror at en Boklov er en forutsetning for at vi kan tilby leseren dette også i framtiden. I en fri pris situasjon frykter vi:

Mangfoldet av bøker blir mindre. Bokbransjen tvinges til å rendyrke det kommersielt lønnsomme. Det betyr mer av det alle leser, og færre smale, ukjente bøker.

Arenaene for inspirasjon og leseglede blir færre. Når dagligvaren overtar bestselgerne, mister bokhandlerne samtidig den inntekten som gjør at de kan tilby bredden og mangfoldet. Leseren mister dermed en arena der man kan bli inspirert og veiledet av kunnskapsrike fagfolk i møte med nye og ukjente leseropplevelser.

Færre nye forfatterstemmer får en sjanse. Uten forutsigbare rammer, må vi satse på det vi vet vi med større sikkerhet vil tjene penger på, framfor å utvikle talenter og karrierer i startfasen. Dermed er det færre norske forfattere som får en sjanse. Utnyttelsen av hyllemeterne og lagerbeholdning generelt vil få større fokus i en sterkere konkurranse situasjon, og dette på bekostning av de smalere titlene.

Norsk litteratur og språk vil tape terreng. Norsk er et lite språk. Tilbudet av engelsk litteratur øker stadig gjennom nettbokhandlere. I denne konkurransen trenger språket vårt politikernes drahjelp. Fjernes ordninger som stimulerer kvalitetslitteratur på norsk, setter vi språket vårt under press. Både fastprisordningen, innkjøpsordningene og merverdiavgiftsfritaket er nødvendige ordninger som sammenbidrar til å motvirke dette.

Sverige

Sverige er et land det ofte refereres til – vi ønsker oss ikke svenske tilstander fordi:

- I Sverige finnes 350 bokhandlere mot ca 600 her i Norge. Når man tar antall innbyggere i de to landene i betraktning viser dette en langt større tilgjengelighet til litteratur i lokalmiljøene i Norge enn i Sverige – dette er bra!
- Andelen voksne i Sverige som leser bøker er redusert med 10 % de siste 20 årene – (svensk litteratur utredning)
- PISA undersøkelsen 2010 og PIRLS undersøkelsen i 2006 viser at leseferdighetene til barn er blitt dårligere og at forskjellen mellom gutter og jenter har økt.
- Det ble solgt 40 mill bøker i Sverige i 2010 – 4,2 bøker pr innbygger. I Norge ble det solgt 24 mill bøker tilsvarende 5 bøker pr innbygger! Det er nesten dobbelt så mange innbyggere i Sverige som i Norge.
- Nye utgivelser i Sverige har hatt en markant nedgang, dette sier noe om utviklingen av nye forfatterskap.

Å møte nye tider

De fleste av våre medlemmer har mistet salget av skolebøker etter dereguleringen av skolebokmarkedet i 2005. Dette markedet gikk først til kjedene, som konkurrerte sterkt med hverandre på pris/rabatter, men er nå overtatt av BS Undervisning (Norli). Mange av våre medlemmer måtte kompensere for bortfallet i omsetningen etter at skoleelevene forsvant, og dette har resultert i ulik fokus rundt omkring. Typiske erstatningsvarer har vært leketøy. Andre har ikke greid omstillingen, og dette forklarer brorparten i medlemsnedgangen. For å møte nye tider der mye av handelen foregår på nett, har mange av våre medlemmer laget egne hjemmesider for å være synlige også her. Dette har krevd, og krever, store investeringer under oppstart og utvikling av hjemmesider, drift og ikke minst videreutvikling for å møte kundenes behov og forventninger.

I fellesskap jobber vi med en løsning for:

- hjemmesider
- netthandel
- nyhetsbrev
- fokus på lokalitteratur

Her har vi 8-10 pilotbutikker i gang, og når prosjektet er stabilt, er det vårt mål å få med så mange som mulig av våre medlemmer på dette. Fokus er foreløpig papirbøker og andre varer. På grunn av medlemmenes beliggenhet har våre medlemmer sammenlagt en unik samling av lokalitteratur. Denne styrken skal vi i fremtiden utnytte og koordinere på en mer funksjonell måte.

E-boka: Når det gjelder e-bøker har vi satt ned en egen komitee som kun skal jobbe med dette. Her trengs en gjennomgang av mulige løsninger og muligheter som er håndterbar for vår gruppering. Med kun én ansatt i administrasjonen, og begrenset økonomi, støter vi på utfordringer til tross for at vi er medeiere i DDS (Bokskya) på lik linje med kjedene. Felles løsningen som er beskrevet ovenfor, er første trinn mot en løsning for e-bok salg for vår gruppering.

Vi tror at kundene fremover fortsatt vil sette pris på veiledning, kunnskap og inspirasjon til å gjøre gode bokvalg enten det er på nett eller i den fysiske bokhandelen, og vi skal legge til rette for at våre medlemmer skal kunne skaffe de bøkene som kundene etterspør, enten som p- eller e-bok.